

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - ТРИДЕНТ
UKRAINIENNE

Число 23 (429) рік вид. X. 24 червня 1934 р.

Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 24 червня 1934 року.

Вчора в Станиславові, де п'ятдесят літ тому з почину Наталії Кобринської засновано було перше українське жіноче товариство, розпочався Український Жіночий Конгрес. З надрукованих свого часу у нас матеріалів та статей читачі «Тризуба» знають і мету його, і програм. Це, безперечно, визначна подія в нашому національному житті.

Останнім часом повсюди помітно зросла роля жінки, яка де-далі займає все видатніше місце в ріжних царинах життя. Але безперечно найбільше значіння жінка — мати, виховательниця, патріотка-громадянка — має саме в тих народів, які позбавлені власної державности і які на свої сили, на сили сім'ї, сили громадянства здані у вельми поважній для всього майбутнього нації справі належного виховання дітей, підготовки відповідного їх до того, щоб, зрісши, могли вони стати свідомими синами свого народу, відданими і корисними діячами на національній ниві.

Жіночий рух, який широкими хвилями поїняв не тільки європейські країни, знайшов собі добрий ґрунт на Україні. Одною бо з характерних ознак нашої національної вдачі, одною з найскравіших рис нашого укладу родинних і громадських відносин являється пошана до жінки, яка займає свою постать вдома і по-за ним, стоїть нарівні з чоловіком. Це місце жінки в нашому житті виразно проступає і в побуті народньому, знайшло собі вияв твердий у нашому праві, блискуче зазначилося в нашій історії і витворило ту традицію, на тлі якої і в нашому національному відродженні вирости живі і активні жінки-діячки недавнього минулого й сучасности, що їх імена з по-

дякою і пошаною записано в нашій літературі і в нашому громадському русі.

Конгрес об'єднує жіноцтво з усіх українських земель, що поділено їх сьогодні між різними державами. Нема тільки там жінки-страдниці з Великої України. Її місце заступають і нашу поневолену отчизну репрезентують представниці української еміграції. Їх участь, коли не велика кількістю, то визначна якістю, бо серед того представництва ми зустрічаємо найвідоміші імена видатних, вельми заслужених діячок наших. Одмічаємо ми це з особливою приємністю.

І сьогодні з далекої чужини іменем наших читальників і прихильників, усіх тих емігрантів з Великої України, що, розкидані світами, гуртуються коло нас, ми складаємо ініціаторам і учасницям Українського Жіночого Конгресу — українській матері, жінці, сестрі — пошану й поклін.

* * *

Саме на ці дні припадає п'ятиліття існування Головної Еміграційної Ради, обраної на 1-ій конференції української еміграції в Празі 25-26 червня 1929 року, коли представниками еміграційних осередків у різних країнах, що зібралися на той час до купи, покладено було основи загальному об'єднанню. На сьогоднішній день це об'єднання охоплює союзи українських еміграційних організацій і громади у Франції, Бельгії, Польщі, Чехословаччині, Румунії, Югославії, Болгарії, Люксембурзі, Туреччині і в Китаю.

5 літ життя недовгий вік, але в наших тяжких умовах перебування на чужині це вже не малий час. За цей період федерація організацій, на чолі якої стоїть Головна Еміграційна Рада, не тільки довела свою життєздатність, але й зробила велику внутрішню організаційну працю, яка спричинилася до зміцнення наших позицій.

Ми з тим більшою приємністю сьогодні відзначаємо цю дату, що саме на сторінках нашого журналу блаженної пам'яті фундатор його С. Петлюра доводив необхідність заснування і існування загально-еміграційного об'єднання. Ми з тим більшим задоволенням одмічаємо зріст федерації осередків еміграції в різних країнах, от уже п'ять год між собою об'єднаних, що «Тризуб» з свого боку саме своїми зв'язками, що з Парижу йдуть у найглухіші закутки і в найдальші країни, всією своєю роботою те-ж і з свого боку допоміг можли-

вості реалізації загально-еміграційного об'єднання, прояви життя якого і успіхи завжди знаходили і знаходитимуть своє висвітлення на його сторінках.

Глибоко певні в кінцевій потребі існування і в корисності загально-еміграційного об'єднання, бажаємо Головній Еміграційній Раді і всім союзам і громадам, що входять в склад цієї федерації, успішного розвитку й розцвіту.

* * *

В п'ятницю 15 червня кількома вистрілами вбито у Варшаві польського міністра внутрішніх справ полковника Б. Перацького. Невідомий, доконавши свого огидного злочину, втік. Коли пишуться ці рядки, не ясні ще ні мотиви цього підступного убивства, ні те, яка рука керувала револьвером убивці. Хто б не був привідцею й виконавцем цього страшного, безперечно політичного, злочину, не можемо утримати виявів свого обурення й осуду. До політичного терору займаємо ми давніше вже нами зазначену різко негативну позицію.

Висловлюючи гострий осуд, цими словами складаємо разом з тим польському народові наше глибоке співчуття.

Не час і не місце торкатися зараз відношення покійного до українського питання, але не можна не відмітити одної подробиці, яка останні дні його з ним зв'язує: незадовго перед смертю він зробив подорож до Галичини, де мав побачення з видатними особами і наради з представниками українських політичних партій. Передчасна смерть трагічна перервала ті розмови, але не може й вона припинити обміркування польсько-українських відносин, яке врешті повинно привести до їх унормування.

* * *

8 червня с. р. минуло сто літ з того часу, як у селі Гирявці, Конопського повіту, народився український історик Олександр Лазаревський.

І ми в століття народження цього видатного, заслуженого сина України схилиємо нашу голову перед його пам'яттю, а згадка про нього хай буде замісць квітів на його могилу на далекій, поневоленій нашій отчизні.

«Націоналістична контр-революція» на сільсько-господарчому фронті України

Кільки випадків спонукують нас до написання допису під цим наголовком.

Не так давно довелось нам бути на засіданні однієї поважної наукової організації, на якому дебатовалося питання: «Які моменти лежать в підставах боротьби українського села — соціальні чи національні». Рівно-ж не так давно на сторінках одного поважного щоденника зустріли ми досить оригінальну і досить самітню думку її московського кореспондента, що ця боротьба то ніщо інше, як боротьба «тутейшого мужика за розпорядження урожаєм».

Це голоси і думки чужинців. Але не забракло і досить оригінального українського голосу в передовій статті одного українського тижневика, що недавно почав виходити у Львові. — «Голодні не творять революції», — твердження, від якого віє безнадійністю від сучасного положення на Україні, твердження, що базується на непоінформованості про ту боротьбу, яку на протязі останніх років провадили голодні маси України. Во ім'я чого і як, на яких позиціях і під якими прапорами провадилася ця боротьба? Відповіді на всі ці питання пошукаймо в промовах чоловіків представників комуністичної партії на Україні, на сторінках совітсько-преси взагалі, яку в останніх часах характеризує надзвичайна «більшевицька ширість» і яка про перебіг цієї боротьби інформує працюючі маси із всіма її деталями.

Про те, що ця боротьба була завзята й уперта говорить, напр., П. Постишев на об'єднаному пленумі ЦК і ЦКР КПБУ на початку грудня 1933 р. «Тільки тепер, після 10 місяців завзятої боротьби КПБУ за ліквідацію прориву в здійсненні ленінської національної політики, ми можемо з усією повністю з'ясувати собі, яка заноза сиділа в тілі робітничеселянської України, як націоналісти гальмували, саботували й намагалися зірвати будівництво соціалізму на Україні».

Ці українські націоналісти, ця, як говорить П. Постишев, «українська націоналістична контр-революція» особливо пожвавила свою контр-революційну роботу з моментом переходу партії до здійснення суцільної колективізації, з моментом переходу партії до ліквідації куркульства, як класи і т. д. «Цей період на Україні, — каже він, — ознаменувався різким посиленням діяльності націоналістичної контр-революції, яка на всіх етапах провадила боротьбу проти влади робітників і селян під націоналістичними гаслами «визволення України».

Які багаті інформації, і то висококомпетентної особи, для всіх тих, хто в боротьбі селянства на Україні бачить лише боротьбу «тутейшого мужика за розпорядження урожаєм» і хто на голодні українські маси безнадійно махнув рукою, бо вони «не творять революції»!

Голос П. Постишева тут далеко не самітній. Ось, наприклад, М. Попов (те-ж секретарь КПБУ) на 2-ій обласній партконференції Одещини інформує, що «загострення класової боротьби в країні, одчайдушний опір куркульських елементів неминуче приводили до пожвавлення націоналізму, особливо українського... Просякнення ворожих елементів в колгоспи, МТС, радгоспи, у земельні совітські й культурні органи йшло під національним прапором, під прапором українізації...»

Вже й цими інформаціями можна було б обмежитися в бажанні дати відповідь всім тим, до кого не доходять відгуки боротьби на Україні, або хто, знаючи про цю боротьбу, не може одріжнити кольорів прапору, під якими вона провадиться, та відчитати боєві гасла, написані на цих прапорах.

Однак цим ми не обмежимося. Не позбавленими інтересу, наприклад, будуть позиції, на яких провадиться цю боротьбу, тактика, якою українські маси користуються в цій боротьбі. Цікавим буде тако-ж побачити і

саме обличчя цієї «української націоналістичної контр-революції», яка, як ствердили останні партійні з'їзди, в сучасній мент є головною небезпекою на Україні.

Вже Сталін на пленумі ВКПБ 11 січня 1933 року в своїй промові «о работе в деревне»,— в якій, між іншим, констатував він, що в нову п'ятилітку совіти ввійшли, не опанувавши колхозного руху і маючи перед собою великі маси ідеїно чужого елементу,— казав, що антисовітський елемент на селі це в більшості випадків «люде тихі», «солоденькі», майже «святі», що «їх не треба далеко шукати від колгоспу, вони сидять в самому колгоспі і займають там посади маґазинерів, завгоспів, рахівників, секретарів і т. д.» В уяві Сталіна все це «бувші офіцери, бувші петлюрівці і взагалі вороги робітників і селян».

На протязі цілого 1933 року, року «вирішального», який мав бути «останнім роком труднощів в комуністичній праці на селі», совітська преса була переповнена наріканнями на те, що цей «класовий ворог совітів» затягує й зриває засіви, розкрадає «соціалістичний урожай», користується фальшивими посвідками про здачі хліба в процесі заготовок, намагається здати державі дзерно гіршого сорту, що має він широку низку своїх агентів на посадах сторожів і т. д., які полегшують йому його антидержавну роботу.

«Власть Советов» (орган ВЦВК, ч. 4 з 10 лютого 1933) роблячи підсумки січневому пленуму (1933) ВКПБ, між іншим, констатує, що ці «гинучі рештки капіталістичних елементів, пролазючи в совітські підприємства і інституції, а особливо в совхози й колхози, а іноді навіть і в партію, всіляко шквдять совітській владі, організують саботаж, шкідництво, псують худобу, машини, організують підпали, стараються з середини розкласти колхози, і саме головне, — організуючи масове крадіжництво і рабунк державного, кооперативного і совхозного майна, — силкуються захитати підставу совітського устрою — суспільну власність»...

Всі ці обережні констатування фактів, мимовільні заглики до активнішої боротьби на тих чи інших «проривах» дають нам ясну, хоч і далеко не вичерпуючу картину позицій, на яких українські маси ставили рішучий опір реалізації совітського соціалістичного будівництва на Україні.

Партійні з'їзди України, які відбулися в останньому часі, додають до цього багато нових моментів. Для багатьох читальників новиною буде, напр., те, що українська націоналістична контр-революція, — як ствердив це на згаданому нами пленумі П. Постишев, — «спеціально пролізала до землевпорядних організацій, щоб заплутувати й зривати землевпорядження», що вона спеціально пробіралася на ділянки планування сільського господарства України, щоб планувати скорочення дзернового ґлину й тим самим створити харчові труднощі в країні, щоб планувати таке перевантаження засівами технічних культур, щоб їх не можна було обробити, щоб концентрувати засіви сонячника в районах найбільш заражених хворобою сонячника «заразихою» і тим самим залишити робітників і селян СССР без жирів то-шо. Ці люде, — каже далі П. Постишев, — спеціально протискувалися до сектору тваринництва, щоб виводити з ладу поголів'я України і щоб цим спробувати підбурити колгоспників і робітників України проти колективізації...»

Для багатьох новиною буде й те, що, як констатує М. Попов, «хлібною забастовкою в 1928 році українські селянські маси намагалися за горло взяти совітську владу», що пройдений комуністичною партією на Україні шлях від XVI до XVII з'їзду не був «легким і паркетним шляхом», а «був шляхом найжорстокішої боротьби з класовим ворогом, який одчайдушно опірався, а іноді завдавав совітам і відчувалні удари». Для багатьох буде новиною і те, що «прорив у сільському господарстві України в 1931-32 рр. був ударом, який відчув цілий совітський союз, був ударом по його міжнародньому становищу, був гальмом намічених ним темпів соціалістичного будівництва...». «Цей прорив, — як каже

далі М. Попов, — активізував антисовітські контр-революційні сили в найрізноманітніших капіталістичних країнах, спрямував їх енергію в бік спроб відриву України від совітського союзу, в чому вороги совітів бачили етап до дальшого розчленування совітського союзу і перемогу буржуазної контр-революції на всій його території».

Цього шляху, від саботажу і шкідництва українських мас до прориву в сільському господарстві України і від прориву до спроб відірвання України від совітського союзу торкнувся в згаданій нами промові і П. Постишев, як тако-ж і інші чолові представники комуністичної партії України.

«10 місяців неполегливої боротьби КПБУ, 15 тисяч партійних робітників, — а в тому Постишев, Балицький, Чадаєвич та інші, — командированих на Україну для підсилення її партійного керівництва, поширення та зміцнення політвідділів при МТС, які з наказу Сталіна мали бути одним з тих рішачих засобів, при допомозі яких в самий короткий строк будуть усунені всі недостачі в комуністичній праці на селі» — свідчать про те, що 1933 рік для українських селянських мас був роком надзвичайно тяжким.

Совітська преса в-осени 1933 року широко писала вже про випровадження України з прориву, про перемогу України, яку називано перемогою всієї партії, перемогою всього совітського союзу. «Известия», а за ними й інші совітські видання захоплювалися тим, що комуністичній партії на Україні вдалося не лише зібрати хліба вдвічі більше, як в попередніх роках, але й змінити «буржуазну психику» українського селянина, який з належною пошаною почав відноситися до «соціалістичного врожаю», який зрозумів нарешті одразу всі користі, які випливали для нього з колективної системи господарювання, з совітських труднощів і т. д.

Оскільки успіхи минулорічної заготовчої кампанії не підлягають для нас жадному сумніву (між иншим, привели вони до того, що, — як ствердив п. Отмар, — в 60 відс. українських колгоспів по задачі дзерна державі нічого не залишилося до поділу по-між колгоспниками), остільки під великий знак запитання належало б поставити «перемогу над буржуазною психикою» українського селянина. Але й перше й друге совітському керівництву було потрібне, бо «мало воно значіння не тільки для внутрішнього, але й зовнішнього положення совітського союзу».

«Випроваджену з прориву» Україну треба було показати назовні. Треба було де-кому підкреслити, що брак запасів хліба вже не загрожувє совітському союзові на випадок війни. І це робить на 2-ій обласній партконференції Одещини М. Попов, кажучи, що «хліба в совітському союзі в цьому році значно більше, ніж було попередніми роками, а це відиграє дуже велику роль в обороноспроможності совітської країни». Треба було показати де-кому і те, що український селянин вже примирився з совітською владою, відложив на бік свій жовто-блакитний прапор і взявся до сумлінної праці в колхозі. Бо показати таке покірливе обличчя українського селянина, то — відібрати надію ріжним закордонним інтервентам на можливість будь якої ставки на українського селянина в їх агресивних намірах. І це тако-ж на згаданій нами конференції робить М. Попов, кажучи: «Україна, виведена з прориву, це — величезна перемога всієї нашої партії, це нищівний удар по рештках буржуазної контр-революції у всій нашій країні. Перефразовуючи слова німецького революційного поета Фрейліграта, ми можемо сказати, що хороший удар на заході нашої країни є тако-ж ударом і на сході. Це удар по всіх ворогах совітського союзу, по всіх паліях інтервенції за рубежом. Це удар по найбільше агресивних войовничих антисовітських елементах сусідніх з нами буржуазних держав, в тому числі і по тих польських поміщиках та капіталістах, які не можуть забути про свої колосальні мастки і цукрові заводи на Україні. Це нищівний удар по планах панів Розенбергів та інших німецьких фашистів, удар по всіх ворогах совітського союзу».

Українську націоналістичну контр-революцію розгромлено, — під цим гаслом проходили останні партійні з'їзди на Україні. Але той, хто уважно вслуховувався і вчитувався в промови совітських партійних провідників, не міг не зауважити в промові В. Чубаря на VI сесії ВУЦВК в кінці грудня 1933 року нервової нотки, коли, говорючи про контрольні цифри народного господарства УССР на 1934 рік, він, між іншим, узагальнював виконання цього народно-господарчого плану від «дальшої нещадної боротьби» з «недобитками» цієї-ж «української націоналістичної контр-революції». Хто уважно слідкував за цими промовами, той не міг не зауважити погрозової заяви Постишева на об'єднаному пленумі КПБУ в грудні 1933 року, що «українську націоналістичну контр-революцію розгромлено, не означає це одначе, що з українським націоналізмом вже покінчено», — той не міг не звернути уваги на чистосердечне визнання Балицького на XII з'їзді КПБУ в січні 1934 р., де він казав: «Товариші, це лише наші перші успіхи, це наші перші перемоги».

Боротьба українських мас провадиться й далі, провадиться під національними прапорами, як ствердив М. Попов, і з гаслом визволення України, як ствердив Постишев.

І. Липовецький.

Міжнародна конференція в Фолькстоні*)

(Комунікат Українського Т-ва для Ліги Націй).

4. Справа меншостей та право людини і громадянина.

Ще років два назад меншостева комісія Унії була майже центром її життя. Але за останній час інтерес до цієї комісії з боку представників самих меншостей якось ослаб. Певне розчарування помічається і у нейтральних діячів цієї комісії: багато слів, а мало результатів. Одначе саме на цій сесії було прийнято резолюцію, що не позбавлена де-якого принципового і навіть практичного інтересу. Це наслідок праці невеличкої підкомісії, що вже виробила минулого року цікаву докладну записку і цілий програм реформ процедури в Лізі Націй. З широких планів, після переведення низки компромісів, лишається не дуже багато. Ті держави, що примушені були міжнародними трактатами дати гарантії щодо прав меншостей, погодилися на проєкт зміни процедури тільки ціною поширення гарантій прав меншостей на всі держави. От текст резолюції:

«Гадаючи, що повне визнання державою своїх зобов'язань щодо меншостей у відношенні раси, мови, релігії має поважне значіння для справи миру;

гадаючи, між іншим, що ні договори про меншості, які знаходяться в силі від п'ятнадцяти років, ні резолюція 1922 р. відносно всіх держав — членів Ліги Націй не змогли забезпечити дійсних прав меншостей;

беручи під увагу дискусії, що мали місце в VI комісії XIV асамблеї Ліги Націй;

беручи під увагу пропозицію правительства Польщі Лізі Націй, що пропонує узагальнення протекції меншостей на г'юніті конвенції, що мала б бути складеною між всіма державами-членами Ліги Націй;

маючи на увазі, що ситуація, яка характеризується самою цією резолюцією, примушує більш, ніж коли-будь, розглянути

*) Див. «Тризуб» ч. 21 (427) з 10. VI. та ч. 22 (428) з 17. VI. 1934.

(в дусі резолюцій попередніх самої Унії і додержуючися зобов'язань, встановлених договорами і деклараціями що-до забезпечення меншостей) всі ті методи, якими можливо було б здійснити прогресивне поширення принципів відповідних договорів і декларацій, і то в першу чергу в приміненні до європейських країн,

XVIII асамблея Унії звертається з проханням до асамблеї Ліги Націй призначити підготовчу комісію, як б мала виготовити рапорт в справі встановлення тих основних принципів (і способів їх примінення), які б забезпечили поліпшення становища меншостей».

Перед голосуванням цієї резолюції кілька делегатів, а саме д-р Вільфан, словинець, голова конгресу меншостей, д-р Бакса, делегат Чехословаччини, Покка Півні, делегат Угорщини, й інші гаряче вітали цю резолюцію.

Забрав слово й український делегат, проф. О. Шульгин, який висловив подяку відсутньому через хворобу голові меншостевої комісії лорду Дікінсонові і особливо головуючій пані Бакер-ван-Боссе за труди, положені комісією під їх керуванням. Промовець підкреслив, що з огляду на існування мільйонів так званих українських «меншостей», розкиданих по різних державах, він, як українець, не може не вітати цю резолюцію і він би хотів вірити, що ця резолюція не лишиться тільки на папері, а принесе нарешті якісь реальні результати для заінтересованих, що вже втомилися чекати» (оплески).

Цю резолюцію прийнято було одностайно і, як бачимо, без ширших дебатів. Немає сумніву, що на засіданні були делегати, які б мали щось сказати проти цієї резолюції, але вони промовчали. Представники так званих меншостевих держав мали ту сатисфакцію, що провели принцип «узагальнення», отже цим думають вони стримати трохи ентузіазм англійців чи інших до підтримки справ меншостей. А великим державам, хоч як цей принцип узагальнення не до вподоби, заперечувати було ніяково.

Далеко більше дискусій викликав близький по духу, але може ще поважніший проєкт міжнародного забезпечення прав людини. Це питання обмірковувалося ще в Монтрі, рік тому назад, і тоді створено було комісію, що й подала нині свій проєкт міжнародної конвенції.

Ось текст цієї резолюції:

«Асамблея Унії пропонує Лізі Націй такий проєкт конвенції:

Обов'язком кожної держави є визнання за індивідумом, оскільки це не перешкоджає збереженню порядку у державі, рівного права на життя, на матеріальне існування і на свободу, зокрема на вільне ісповідання релігії і будь-яких переконань, а тако-ж на вільне користування тою чи іншою мовою, і то без всяких обмежень, при повнім і реальнім забезпеченні цих прав».

Від цього проєкту натурально тхне компромісом. Застереження що-до порядку у державі дало змогу спокійно голосувати за резолюцію і делегатам тих держав, які щс-до прав людини не завжди були скрупульозними. Бо-ж кожне порушення прав людини може бути «виправдане» державними «інтересами». Але все-ж принцип забезпечення прав людини на цілому світі резолюція прогłosує. Докладчик п. Дюма (Франція) саме з огляду на це гаряче підтримує резолюцію.

Заперечує лорд Сесіль, що характеризує резолюцію так: або це банальності, тоді не варто про них говорити; або-ж це проголошення принципу, який приведе до втручання у внутрішні справи іншої держави. Тоді це небезпечно.

Далі слово забрав проф. Шульгин. Як український делегат, цю ре-

золюцію він вітає як найширше, і ніяк не може погодитися, що в ній містяться самі «банальності». На превеликий жаль, для українців і для всіх тих, що живуть під московською владою, саме цих «банальних» прав і бракує. Ходить тут не про якийсь випадковий порушення прав людини: такі дрібні справи полагоджуються у цивілізованих країнах внутрішніми засобами. Ходить про справи великі і масові, як, наприклад, повне порушення прав людини на шостій частині земної кулі. Не раз нам тут, коли ми порушували справи, що стосувалися положення населення в СРСР, вказували на міжнародний принцип «невтручання» у справи іншої держави. Отже проголошення прав людини міжнародною конвенцією саме і дасть правні підстави для таких «втручань». Коли навіть в ХІХ віці, заловго до створення Ліги Націй, знаходилися благородні люде, — промовець згадає прізвище Гладстона, — що знаходили в собі мужність вставати на захист покривджених, хоч би вони й були громадянами іншої держави, невже-ж тепер не підемо цим шляхом і не дамо йсму належної правної підстави? Прийняття Лігою Націй конвенції про міжнародний гарантія прав людини буде безперечним прогресом. Як не велика сила і престиж держави, існує щось вище за неї—це ідеї права і справедливости, панування яких тільки й може дати справжній мир.

Лорд Сесіль, що кожного майже разу вимагає перекладу на англійську мову, на цей враз відразу відповідає передбідникові і відповідає з серцем — він не може ніяк погодитися з вагою такої конвенції і, трохи всупереч своїй попередній заяві, доводить, що цей проєкт конвенції не дає жадних підстав для втручання у внутрішні справи інших держав. В усякому разі лорд Сесіль лишається на своїй позиції. Голосувати проти резолюції не буде, але утримається.

Голова — п. Джаніні — дуже влучно хоче пояснити різницю континентального і англійського погляду на право. У Англії йдуть не шляхом декларацій, а шляхом фактичного життєвого творення тих чи інших прав. На континенті-ж знають, що певне декларування прав має те чи інше реальне значіння. Голова нагадує, що все-ж і в Англії, хоч і дуже давно, ще в 1215 році був проголошений один великий акт, що став до того прикладом для всіх інших народів.

Гаряче підтримує резолюцію і висловлюється цілком в дусі українського делегата пані Малатер-Сельє (Франція) і пані Бакер-ван-Боссе (Голандія). Австрійський делегат п. Думба, підтримуючи резолюцію, завважає, що, оскільки СРСР увійде до Ліги Націй, трудно буде створити подібну конвенцію.

На це відповідає голова зборів, при повній підтримці французької делегації, що саме при цьому вступі до Ліги Націй СРСР і буде нагода примусити Москву стати на ґрунт ідей, що сказані в резолюції.

«Блажен, хто вірує», а коли б справді серйозно Москві поставили подібні умови, то очевидно до Женеви вона ніколи не прийде. Але це лишається зрозумілим тільки тим, що мають український досвід.

Резолюція прийнята одногласно. Англійська делегація утрималася.

5. Від'їзд з Фолькстону і Лондон.

Ще раз довелось голові Українського Товариства забрати слово: треба було подати повідомлення про діяльність цього Товариства. Нагадавши, що воно має чотири філії, що нині виходять книжки українською мовою*). де багато дебатів Унії для Ліги Націй буде репродуковано, де багато місця присвячено взаємовідношенням України та Ліги Націй, промовець говорить, що заходами Товариства довелось вплинути на те, що секретаріят Ліги Націй видав цілу книжку про женевську установу українською мовою, що дає змогу українському громадянству ближче знайомитися з механізмом і завданнями Ліги Націй. Управа Товариства має на увазі поновити серію своїх видань як українською,

*) Маємо на увазі книжку п. О. Шульгина «Без території», що нині виходить у Парижі.

так і французькою мовами. Хоч формально кола людей, що входять до нашої асоціації є обмеженими, фактично дуже широкі верстви українського громадянства, розкиданого по цілому світі, підтримують ідеї, що їх українська делегація висловлює на зборах Унії: останній рік між українцями помічається велика моральна консолідація. І що консолідацію помічає промовець не тільки серед десятків тисяч і мільйонів українців, що живуть по-за межами ССРСР і там, на Україні, серед поневоленого населення відчуває він ті самі настрої й думки. Що-ж до Ліги Націй, то вона здебільшого викликала симпатії у українців, оскільки її ідеї були протилежними принципам і практиці совітів. Новий поворот політики і можливість вступу ССРСР до Ліги Націй може безперечно викликати так само певний поворот і в настроях багатомільйонного українського населення...

Цілком природно, в нашому комунікаті одмічається тільки те, що так чи інакше торкається України. Але були звичайно й інші і то дуже болючі питання на порядку денному. Вже не в перший раз обмірковувалися справи розброєння, довго дебатувалося справу плебісциту в Саарській області, обмірковувалося питання примінення арт. 19 Версальського трактату в справі перегляду існуючих договорів, на чому особливо настоювали делегації Німеччини та Угорщини, і т. д.

Після святочного закриття конгресу і взаємних годяк делегати стали роз'їздитися. Значна частина їх заїхала до Лондону. Серед останніх були й українські делегати, що поїхали до столиці імперії, щоб при цій нагоді відвідати своїх англійських політичних приятелів, особливо-ж своїх друзів з по-між професорської і письменницької верстви.

Між иншим, делегати Унії отримали запрошення на прийняття католицьких кол Лондону. На це запрошення відгукнулися й українські представники.

На привітання п. Епштейна, члена англійської делегації у Фолькстоні, першим відповідає проф. Шульгин, за ним проф. ван Овербеке (Бельгія).

Голова української делегації дякує за тепле прийняття і згадує з захопленням про побут Унії в Фолькстоні і про ті екскурсії, які дали змогу делегатам, що зібралися з цілого світу, ближче ознайомитися й оцінити стародавнє традиційне англійське життя і красу їхніх зелених луків, осель і замків. Проф. Шульгин пояснює, чому українська делегація, не дивлячися на те, що переважаюча більшість українців є православною, все-ж такі охоче відгукнулася на це католицьке запрошення: в час релігійних переслідувань на Україні голос протесту Римського Папи було скрізь чути на Україні і викликав він справедливую вдячність до найвишого провідника католицької церкви і з боку православних українців. Далі, говорючи про страшне лихо України, про голод, промовець згадує, як відгукнулася на нього, завдяки Мовіньєлеві, ціла Ліга Націй. Але особливо сердечно поставилися саме Ватикан і офіційні католицькі кола. Нагадавши про виступи митрополита Андрія Шептицького, промовець великою вдячністю говорить про акцію кардинала Ініцера.

Відповідаючи обом промовцям, архієпископ Майєрс, один з найвизначніших представників католицької церкви в Англії, сказав чулу промову і, звертаючися до українських делегатів, заявив, що вони тут знаходяться в дружньому їм оточенню, що справа голоду на Україні і в ССРСР не лишає їх байдужими і що вони вже встановили контакт з комітетом кардинала Ініцера.

Далі українські делегати мали ще довшу приватню розмову з єпископом.

Від свого побуту в Лондоні і розмов з різними громадськими колами українські делегати винесли вражіння, що завдяки активній українській пропаганді на протязі 15 літ, і особливо на протязі останніх років, відомості про Україну значно поширилися, а в певних колах існує до нашої справи і справжня симпатія.

Хроніка

Роковини смерти бл. пам. С. Петлюри

— Вшанування св. пам. Симона Петлюри в Берліні. Перш всього, порядку ради, слід одмити, що через партійну політику роковини смерті Симона Петлюри вже від п'яти років в Берліні не вшановувалися. В цьому-ж році, 7 червня, заходами Українського Національного Об'єднання — УНО, відбулося в Берліні святочне публічне вшанування св. пам. великого борця за волю України. Як своєму громадянству, так і чужинцям цим актом пригадалася сумна подія 25 травня 1926 року, відсвіжилася і нагадався постать національного героя, нагадалося про його історичну роль, про те, що розпочата боротьба за непереможну ідею самостійності продовжується і що вже близько той день, коли «встане Україна».

Панахида в українській греко-католицькій церкві з причин від УНО незалежних не могла відбутися. Урочиста панахида була відправлена в православній церкві. Не дивлючися на не зовсім влучний день, — четвер, — все-ж численно взяло участь в жалібно-му святі, можна сказати, без різниці напрямків українське громадянство (відсутній був лише гурток гетьманців Скоропадського-Скорописа); німці, представники поневолених Москвою народів, та інші запрошені — те-ж беруть участь.

В церкві співає хор, в руках у всіх свічки, при співі «Вічная пам'ять» за мученика Симона всі стають навколюшки... Все це робить відповідне вражіння, що особливо помічається серед чужинців.

Після панахиди всі рушили до

«Прагер Гаус» на Прагерпляц на жалібну академію; прибули сюди ще й інші особи, які не могли бути в церкві. В салі на стіні бронзова маска С. Петлюри роботи відомого нашого артиста-різьбяря п. Ф. Ємця; яка ним-же художнє удекорована: навколо образа-маски С. Петлюри — з дубового листя вінок, внизу півкругом полеві квіти, які нагадують наші з степів України, і, як звичайно, синє-жовта стрічка, повита чорним кременом. Помітно, як всі звертають увагу на удекорований образ і висловлюють заслужене признание.

О годині 7 з пол. голова Українського Національного Об'єднання — УНО п. Федір Королів відкрив жалібну академію, привітавши та подякувавши всім присутнім, що зволили особисто взяти участь у звеличанні роковин св. пам. С. Петлюри. Потім Федір Королів в змістовній та влучній промові змалював політичний бік події, її значіння, освітив роль і заслуги у визвольній боротьбі українського народу національного героя Симона Петлюри і т. д. Рідною мовою було сказано цю промову, а потім було повторено ще й німецькою мовою.

Після промови вставанням з місць і хвилиною мовчанки вшанували пам'ять С. Петлюри.

Далі д-р Іван Драбатий зачитав ґрунтовну і вичерпуючу розвідку про перебіг і важніші моменти життя С. Петлюри.

Інших промов не передбачалося, але-ж зворушені та захоплені чужинці цілком слушно зголосилися до слова, щоб шире відзватися на нашу національну жалобу. Ото-ж промовляли ще представники від колонії грузин-

ської, азербейджанської, турецької, уральських татарів, «вільних козаків». Всі промовці, віддавши належну честь і пошану нашому національному героєві, висловилися за тісніше зближення поневолених червоною Москвою народів та підкреслювали тверду віру в скоре їх визволення з рук червоного окупанта.

На кінці хор заспівав «Як умру, то поховайте» та «Ще не вмерла Україна». Де-який час учасники ще знаходилися на салі, розмовляючи на порушені теми. Прихильно відізналася теж німецька преса.

— Панахида у восьмі роковини смерті бл. пам. Симона Петлюри у Брюсселі за спокій його душі і всіх полеглих в бою за волю України відбулася в україн. гр.-кат. церкві св. Володимира Великого 17 червня с. р.

— Панахида у Варшаві за спокій душі бл. пам. С. Петлюри в православної церкві на Волі відбулася 3 червня с. р. На Вольському кладовищі того-ж дня відбулася панахида за спокій душ усіх тих, що життя своє віддали за рідний край або померли на чужині.

— Панахида за спокій душі бл. п. С. Петлюри в Пінську. Українська колонія в Пінську 25 травня с. р. поєдналася духово з усім українським світом і з усіма ширими синами України молилася за спокій душі свого вождя, св. пам'яті Головного Отамана С. Петлюри.

Скромною панахидою в місцевому православному соборі замірjali наші пінчане відзначити сухий день восьмої річниці трагічної смерти незабутнього свого Отамана, та місцеві вищі церковні сфери, що завжди, зрештою, до нашої колонії ставилися прихильно, спричинилися до того, що несподівано для нас панахида відбулася не тільки урочисто, а й, як на місцеві умовини, досить величче: відправляло її аж трьох священників (о. прот. О. Житинський та о. о. К. Кюмар

і П. Шпортак) при співучасті в повному складі чудового соборного хору та повним освітленні великого паникадила.

З приємністю належить підкреслити, що на панахиді був присутнім владика Олександр Пінський з своїм особистим секретарем п. М. Житинським і цим підкреслив свою до нас жичливість та розуміння наших духових потреб. Кап.

— Вшанування пам'яті С. Петлюри в Тернополі. Заходами Відділу У. Ц. Комітету в Тернополі в неділю 3 червня с. р. о год. 3 поплудні у парафіяльній греко-католицькій церкві в Тернополі відправлено поминальне богослуження за спокій душі бл. пам'яті Голови Директорії, Головного Отамана Військ УНР Симона Петлюри. В церкві влаштовано було катафалк, весь укритий квітами, а з боків великі вази з букетами. В головах—великий хрест, оздоблений вишитими українськими рушниками; в ногах — дубовий вінок з живими квітами, а на вінку на стрічках, жовто-блакитній і чорній, напис «Борцєві за волю України — українська еміграція». За вінком поставлено було портрет мученика за волю України, над вінком — великий тризуб з волошок та жовтих квітів.

Богослуження відправили три греко-католицькі священники, на чолі з о. каноником Громницьким. Співав найкращий хор в Тернополі, складений з студентів високих шкіл, т. зв. «Молода Громада», під керівництвом п. Майнівського.

Гарно влаштований і оздоблений катафалк, добре вишколений хор дійсно відповідали повазі хвилі.

Запрошено було українські Т-ва в Тернополі: «Бєсїда», «Союз Україно», «Молода Громада», «Просвіта», «Міщанське Брацтво», «Зоря», «Робітнича Громада», «Соціл», «Фабр. Папер. Калина», «Поділ. Союз Кооператив», «Кооп. Будова церкви», «Народня Торговля», «Маслосоюз», «К. С. Поділля».

Всі згадані Т-ва взяли участь

у жалібній церемонії. Церква була переповнена народом. Пороблено було і фотографії.

Були присутні представники військової і цивільної польської влади.

Велике признання за урядження панахиди належить голові Комітету п. С. Хоменкові і п. М. Мельниченкові з дружиною за помічну щирю працю. П. П.

— Панахида по бл. пам. С. Петлюри в Луцьку. З «Діла» довідуємося, що на другий день Зелених Свят у луцькому православному соборі відбулася панахида за спокій душі бл. пам. Головного Отамана Симона Петлюри. На панахиду прибули українські інтелігенти міста і селяне без різниці політичних переконань та угруповань, очевидно за винятком соцітофілів і безконфесійних соціалістів. Було дуже багато українців з Галичини. Перед панахидою виголосив слово з бокової проповідальниці от. протопре-світер П. Пашевський, в якому в загальній перспективі нагадав про боротьбу українського народу за свою незалежність, останнім трагічним епізодом якої була передчасна смерть Отамана С. Петлюри в далекому Парижі від руки жорстокого й огидного вбивці. Панахиду відправив українською мовою єпископ Полікарп у сослуженні кількох священників. Співав по українськи хор Чеснохресної Брацької церкви.

— Панахида за спокій душі бл. пам. С. Петлюри в Острозі. Українські емігранти разом з місцевим українським громадянством улаштували 28 травня с. р. в Богоявленському соборі панахиду по С. Петлюрі. Панахиду відслужив українською мовою п.-о. протоіер. Рафальський в сослуженні двох священників і дякона. Чудово співав по українськи хор під керівництвом дяка Вовченка. Панахида відбулася при переповненому соборі, шкода лише, що єпископ Олексій не дав дозволу служити по українськи всю службу, про що дуже присидло українське громадянство.

По скінченні панахиди в соборі, п.-о. протоіерем Рафальським в сослуженні дякона і при участі того-ж хору було відслужено панахиду по українськи на братській козацькій могилі, що виросла в соборній ограді в 1917 році. Могилу було прибрано по українськи. Покладено було на могилу два вінки: від Українського Допомогового Товариства в м. Острозі з українською національною стрічкою і написом — «Борцям за волю України», та від відділу УЦК в Острозі з двома синьо-жовтими прапорами, які хвилювалися вітром під час панахиди, і з написом — «Лицарям і мученикам за волю і право, що життя своє віддали в боротьбі за самостійну Українську Державу — Українську Народню Республіку під керівництвом Пана Головного Отамана С. В. Петлюри».

На цій панахиді тако-ж було багато людей, — більше як 600 душ.

Вороги України забили Петлюру, але не забили української національної ідеї, і не заб'ють, бо українська національна свідомість рине, як велика вода.

О. Богун.

— Вшанування пам'яті С. Петлюри Українською Громадою в Бакеу. Цього року в церкві села Леля, де мешкає більшість українців емігрантів, членів бакевської громади, була відслужена панахида по Тарасові Шевченкові, по Симону Петлюрі та по всіх тих, що загинули в боротьбі за волю України. Румунський священник п.-о. Бужор, як завше в таких випадках, звернувся з коротким словом до присутніх, в якому він підкреслив, що його зворушує той вогонь любови до свого краю, яким відзначаються українці-емігранти. Побажавши як найскоршого повороту до вільної батьківщини п.-о. сказав: «Коли б доля судила вам ще довший час перебувати по-за межами України, коли б навіть туди повернулися не ви, а ваші нащадки, то вони повернуться з тими високими і чистими почуваннями, які ви тут культивуєте, якими ви

живете і які мене завше глибоко зворушують, як вашого пастира, що довгий час знає вас, розуміє і благословляє ваш тяжкий шлях чесної праці, терпінь і ширих надій».

Після панахиди, в помешканні С. Коханенка, відбувся спільний громадський обід. На обід було запрошено тако-ж і п.о.Бужора, якому п. Дмитро Геродот, від імени української еміграції в Румунії, а п. Коханенко від імени Української Громади в Банеу дякували за симпатії до страждань українського народу і за ті теплі слова, які він завше знаходить для українців-емігрантів.

— Панахида по С. Петлюрі у Великому Бечкереку відбулася 25 травня с. р. заходами тамошньої Української Громади. Панахида відбулася в сербській православної церкві. Служив п.-о. Павло Мілчев при участі громадського хору, гарний спів якого робив глибоке вражіння, на присутніх.

Крім членів Громади на панахиді були ще присутніми козаки з своїм отаманом.

— На Далекому Сході. Гідно вшанувала роковини смерті бл. пам. С. Петлюри і українська колонія в Харбині. Як повідомляє «Манджурський Вістник», в неділю 3-го червня відбулася в Харбині академія пам'яті С. Петлюри з таким програмом. В Українськiм Національнiм Домі в неділю 3 червня о 7.30 веч., яко перша частина академії, відбувся радіо-вечір, при свячений пам'яті Головного Отамана С. Петлюри, з такими точками: 1. «Манджурський Вістник» і український визвольний рух на Далекому Сході (І. Світ), 2. Декламація, 3. Петлюра в українській національній революції в 1917-1920 роках» (П. Яхно), 4. З життя Зеленої України (репортаж), 5. З життя українців в Манджу-дію, 6. Музика, 7. Наші завдання (К. Андрущенко), 8. Заповіт С. Петлюри (д-р Милько). Друга частина складалася з урочистих зборів, які мали такі точки: слово представників чу-

жинецьких організацій, декламація та співи.

Організовано було цю академію Комітетом Українських Національних Організацій.

Та-ж газета присвятила роковинам і низку статей.

У Франції.

— З життя Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції. Перше засідання Шкільної Ради Союзу. 15-16 червня с. р. відбулося в Шалеті перше засідання Шкільної Ради, обраної на останньому X-му з'їзді Союзу Укр. Емігр. Організацій у Франції. Присутніми були протоієрей Іл. Бриндзан, настоятель Української Православної Парафії у Франції, пп. П. Вержибицький, Ю. Гербанівський та М. Ковальський. Головою Шкільної Ради обрано п.-о. протоієрея І. Бриндзана, скарбником — п. П. Вержибицького і секретарем — п. М. Ковальського. Намічено програм роботи дуже широкой, який вміщає в собі повну регуляризацию шкільної справи української еміграції у Франції. Винесено постанови що-до ви знайдення засобів для постійного утримання тих шкіл, які вже існують, та для організації шкіл, де їх ще немає, що до уніфікації навчального програму по всіх українських школах у Франції та що-до завдань і обов'язків самої Шкільної Ради. Шкільна Рада вже перевела анкету серед Громад і Гуртків (бракує лише відомостей з двох місцевостей, а саме Ліона та Кнютанжа). Із зібраного матеріалу видно загальну потребу організації дитячих шкіл в Крезе та в Монсо-ле-Мін. По тому відгуку на цю справу, що його виявили наші колонії, можна судити, що справа наших шкіл має першорядну вагу, Мож-побажати лише успіху цій потрібній справі для нашої еміграції у Франції.

— Доклад проф. О. Шультягина в Шалеті. 17-го червня с. р. в Шалетській Громаді відбувся доклад проф.

О. Шульгина на тему «Ідеологія уряду УНР і його чинність». Доклад цей являється частиною тої книжки, яка має незабаром вийти в світ під назвою «Без території».

Зібралася в помешканні Громади дуже велика кількість людей, які з неослабною увагою прослухали цікавий доклад. Після докладу взяли слово і присутні тут кілька т. зв. «націоналістів», які, — одні в непристойній і занадто демагогічній, а другі в дуже чемній і лагідній формі, — опонували докладчиків. Докладчик у відповідях дуже влучно і спокійно роз'яснив спірні точки свого докладу і гучні оплески після кожного піднятого опонентами питання свідчили, що докладчик зумів промовити не тільки до розуму прихильників уряду УНР, але і до тих, які йому опонували. Раз голова зборів п. Вержбицький гостро обрізав одного з «націоналістів», який зробив непристойний вигук, і зазначив, що подібні чини в Громаді недопустимі. Обрізаний «націоналіст» не заспокоювався і у нього виник конфлікт з громадянами, що однодушно дуже гостро поставилися до темпераментного, але невихованого представника організації українських націоналістів.

Вражіння від докладу зосталося надзвичайно глибоке і приємне. Найбільшу цікавість викликало чітке роз'яснення ідеологічних та національних позицій уряду УНР, його ваги і всеоб'єднуючого значіння, як державного центру, що в тяжких умовах еміграції продовжує боротьбу за визволення України, його визначної ролі в цю, так одповідальну, хвилину нашої історії.

Бібліографія

— Д. Дорошенко. «Євген Чикаленко», його життя й громадська діяльність. Видання фонду імені Є. Чикаленка при Українському Академічному Комітеті. Прага, 1934. Ст. 100 in 8-+ портрет і ілюстрації. Оглядка М. Бутовича.

Перед п'ятими роковинами смерті Є. Чикаленка заходами фонду його імені при Українському Академічному Комітеті в Празі випущено біографію покійного, написану Д. Дорошенком. Книжка дає нарис життя і діяльності нашого незабутнього громадського діяча на тлі подій українського руху його часів.

Треба привітати вихід цієї книжки. Вона є частинною сплатою того боргу, який лежить на нас, тій генерації, яка знає і пам'ятає, що вклав і що зробив Є. Чикаленко для українського руху. Вона є необхідною в такий період, який переживаємо ми тепер, коли серед усіх тих груп нашого громадянства, які вступили на українську громадську ниву після 1917 року, все слабшає свідомість традиції і значіння того зв'язку, який існує між дореволюційним і пореволюційним українським життям.

В біографічному нарисі Д. Дорошенка встають перед нами події і факти дореволюційного українського життя, такі хронологично недалекі від наших часів, а проте такі різко відмінні від теперішніх часів; на фоні їх змальовується енергійна й творча постать Є. Чикаленка, його невсипуша праця і його незломна упертість. Нагадується в цій книзі про ті події, про які повинен знати кожний інтелігентний український громадянин.

Книжка Д. Дорошенка є першою спробою біографії Є. Чикаленка. При своїх невеликих розмірах вона, очевидно, не могла вичерпати всієї теми, коли йде мова про таку многогранну і багату індивідуальність, якою був Є. Чикаленко. Думаємо, що в майбутньому за цією першою спробою біографії Є. Чикаленка прийдуть нові, докладніші і повніші, оперті на тих матеріялах, які нема можливості використати на еміграції. Але для теперішнього часу ця спроба біографії Є. Чикаленка є єдина.

Горяче рекомендуємо цю змістовну, добре написану і прекрасну видану книжку увазі читача.

В. Садовський.

8 червня с. р. після тяжкого недугу помер на Україні
Аверкій Іванович ТАРАН
 про що з великим сумом сповіщають син та невістка небіжчика
 на еміграції.

Видавництво «Меч» випускає цими днями нову книжку:

Ол. ШУЛЬГІН

БЕЗ ТЕРИТОРІЇ

(Ідеологія і чин уряду УНР на чужині)

З передмовою В. Прокоповича. В додатку документи, стор. 250 in 8°.

Українська Книжкова Агенція в Парижі

під керівництвом І. Хмелюка
 доставляє книжки по українському питанню різними мовами як нові,
 так і старі (т. зв. okazійні).

Оказійні книжки:

Стороженко . Марко Проклятий. Поема на укр. мові про зап. старов. Одеса. 1879. in 8°, бр. 170 стор.	12
Симоновскій : Краткое описание о казачьем малороссійскомъ народѣ, собранное изъ разныхъ исторій иностранныхъ и русскихъ рукописей. 1765. in 8°, пер. 160 стор.	110
Модзалевскій. Малороссійскій родословникъ. Кіевъ. 1907. Т. I. Отъ А. до Д. 307 стор.	65
Кулишъ. Історія возсоединенія Руси. Т. Із трьох. 1874. 365 ст.	40
Житецкій. Очеркъ литературной исторіи малорус. нарѣчія в XVII и XVIII стол. Часть I. Кіевъ. Изд. «Кіевск. Стар.» 1889. 106 стор.	28
Красускій. Древность малороссійскаго языка. Одесса. 1880. 28 стор.	7
Микловичъ. Сравнительная морфологія славянскихъ языковъ. Вып. 3. Языки малороссійскій и русскій. Москва. 1886. 225 стор.	14

Твори написані тими мовами, якими оголошено їх назви.

Замовлення виконуються за готівку. Пересилка на рахунок клієнта.

Листування, замовлення та гроші слати на адресу: I. Chmeljuk, 42, rue Denfert-Rochereau, Paris 5. France.

Агенція виконує тако-ж всякого роду інші поручення, що не відносяться спеціально до українки.

Президія Головної Еміграційної Ради

вирішила одсвяткувати п'ятиріччя заснування Головної Еміграційної Ради (25-26. VI. 1929 — 25-26. VI. 1934) урочистим публічним засіданням у Парижі. Засідання відбудеться в кінці червня місяця с.р. і про час та місце його паризьке українське громадянство буде повідомлено окремо.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
 Редагує — **Комітет.** Адміністратор: **Іл. Косенко**
Le Gérant : M-me Perdrizet.